

**Forum
Dialogu.**

**Podsumowanie
działań
programowych
za 2016 rok**

Szkoła Dialogu na terenie m. st. Warszawy

1

Dzięki dofinansowaniu Miasta Stołecznego Warszawy w 2016 roku projekt Szkoła Dialogu, został zrealizowany w dziewięciu warszawskich szkołach: czterech gimnazjach i pięciu szkołach ponadgimnazjalnych. W programie udział wzięło łącznie ponad 200 uczniów.

Realizacja programu Szkoła Dialogu w szkołach warszawskich obejmuje cztery czterogodzinne spotkania (dwa warsztaty i dwie wycieczki) odbywające się według następującego schematu:

W ramach pierwszego spotkania realizowana jest jedna z trzech wycieczek po Warszawie: Mowa kamieni (wizyta na cmentarzu żydowskim przy ul. Okopowej); Próżna wczoraj i dziś (spacer po ulicy Próżnej połączony z odwiedzinami w synagodze) lub Żydowska Praga. Celem każdej z nich jest zapoznanie uczniów z podstawowymi pojęciami kultury, religii i tradycji Żydów polskich, a także ukazanie całego bogactwa historii przedwojennej Warszawy. Mimo że wycieczki realizowane są w różnych miejscach Warszawy, zostały zaprojektowane w taki sposób, by poruszane w ich ramach treści były takie same. Dzięki temu każda szkoła może samodzielnie zdecydować, na którą wycieczkę wybiorą się jej uczniowie.

Drugie spotkanie odbywa się w szkole i ma formę warsztatu. Ma on ukazać uczniom jak układały się losy Żydów i Polaków w Polsce przed i po drugiej wojnie światowej. Uczniowie mają okazję przedyskutować swoje poglądy na temat postaw zaangażowania i niezaangażowania w świetle takich wydarzeń jak Holocaust, getto ławkowe czy komunizm w powojennej Polsce. Pytamy ich o to, jaki jest stosunek współczesnych do historii, czy rzeczywiście czegoś nas ona uczy, a także o to, czy w tym świetle można postrzegać Warszawę jako miasto pomnik.

Trzecie spotkanie to wycieczka po warszawskim getcie, której forma inspirowana jest grammi miejskimi. W trakcie wycieczki uczniowie odkrywają istniejące ślady zniszczonego miasta oraz poznają historie związane z miejscami, które już nie istnieją. Trenerzy Forum Dialogu przekazują im najważniejsze informacje związane z historią getta. Następnie przyglądamy się współczesnej dzielnicy Muranów, prowokując do nowego spojrzenia na klasyczne już pytania o zasadność budowania i życia na gruzach. Spotkanie kończy projekcja filmu dokumentalnego w Żydowskim Instytucie Historycznym, która stanowi zaproszenie dla uczniów do podzielenia się refleksjami dotyczącymi omawianych podczas wycieczki tematów.

Czwarty warsztat w logiczny sposób zamyka program. Prosimy uczniów o zebranie doświadczeń, które wynieśli z wcześniejszych spotkań i skonfrontowanie ich między sobą. Dyskutujemy na temat różnych form upamiętniania historii, razem z uczniami próbujemy odpowiedzieć na pytanie o ich celowość. Zastanawiamy się, na ile historia oddziałuje na obecne życie warszawiaków. W drugiej części warsztatu przygotowujemy uczniów do pracy nad ich własnym projektem.

Szkoła Dialogu w miejscowościach poza Warszawą

W 2016 roku program edukacyjny Szkoła Dialogu został zrealizowany w 33 miejscowościach o bogatym dziedzictwie żydowskim: w Bolesławcu, Brzesku, Brzezinach, Brzostku, Chęcinach, Chorzowie, Dąbrowie Górniczej, Drawsku Pomorskim, Dubience, Dukli, Gorlicach, Grabowie, Gródku, Grybowie, Jędrzejowie, Kamiennej Górze, Kleosinie, Krempnej, Murowanej Goślinie, Nowym Żmigrodzie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Pilicy, Piwnicznej-Zdroju, Rzeszowie, Słupsku, Sosnowcu, Starachowicach, Staszowie, Suwałkach, Sztumie, Tomaszowie Mazowieckim, Toruniu, Zakręciu. Łącznie w projekcie udział wzięło ponad 800 uczniów spoza Warszawy.

Program Szkoła Dialogu realizowany w średniej wielkości oraz małych miejscowościach w całej Polsce, obejmuje cztery spotkania:

Pierwsze i drugie spotkanie ma na celu wprowadzenie uczestników w tematykę zajęć, przedstawienie najważniejszych zagadnień dotyczących żydowskiej kultury i tradycji oraz uświadomienie, że przed wojną Żydzi stanowili nieodłączną część ich miejscowości. Podczas warsztatów pogłębiają swoją wiedzę o Holokauście w oparciu o historię Ocalałej z Zagłady. W trakcie tych zajęć trenerzy zapoznają również uczniów z metodami pracy projektowej oraz wspólnie ustalają plan działań podejmowanych przez uczniów pod nadzorem nauczyciela w okresie pomiędzy spotkaniami.

W 4-5 tygodniowym okresie pomiędzy drugim a trzecim spotkaniem trenerzy Forum pozostają w kontakcie z uczniami i nauczycielem - stymulując oraz wspomagając pracę nad projektem wycieczki.

Kolejne spotkanie uczniów z trenerami poświęcone jest prezentacji przygotowanego projektu. Uczestnicy warsztatów mają za zadanie oprowadzić trenerów przygotowaną przez siebie trasą, omawiając po drodze znaczenie i funkcje cmentarza żydowskiego, synagogi oraz innych ważnych miejsc w życiu przedwojennej społeczności żydowskiej. W trakcie wycieczki trenerzy uzupełniają wiedzę uczniów, sugerując jednocześnie ewentualne miejsca, które można dodać do trasy. Trzeci warsztat jest też okazją do spotkania uczniów z lokalnym ekspertem: historykiem, regionalistą, muzealnikiem, lokalnym aktywistą, przedstawicielem lokalnych władz lub instytucji kultury. Podsumowaniem warsztatu jest wspólna refleksja nad białymi plamami w wiedzy o własnej miejscowości i tożsamości jej mieszkańców.

Ostatnie, czwarte spotkanie poświęcone jest podsumowaniu zdobytej wcześniej wiedzy i doświadczeń. Dzięki interaktywnym formom zajęć uczniowie mają możliwość wypracowania przyszłych obszarów aktywności związanych z historią i kulturą polskich Żydów. Warsztat ten w drugiej części pozwala przyrzeć się różnorodności współczesnego życia żydowskiego w Izraelu i diaspory. Ćwiczenia realizowane w jego trakcie mają połączyć wiedzę uczniów zdobytą podczas wycieczki z teraźniejszością, pokazać ciągłość życia żydowskiego, które istniało także w ich miejscowości. Uczniowie podejmują także refleksję dotyczącą współczesnej tożsamości społecznej, stereotypów, przynależności do grup.

Projekt Szkoła Dialogu w 2016 roku współfinansowany był ze środków finansowych otrzymanych z the Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) i Friends of the Forum.

Gala Szkoły Dialogu i nagrody dla laureatów konkursu na najlepszy projekt upamiętniający

3

8 marca 2016 roku odbyła się w Teatrze Wielkim - Operze Narodowej uroczysta gala będąca podsumowaniem projektu Szkoła Dialogu zrealizowanego w 2015 roku. Na galę przybyło z całej Polski blisko 1300 gości wśród których byli uczniowie wraz z nauczycielami, dyrektorami ze szkół realizujących projekt, przedstawiciele lokalnych władz, mediów, liderzy opinii publicznej, przedstawiciele władz miasta Warszawy oraz dyplomaci. Zebrani mieli okazję obejrzyć prezentację ukazującą dynamiczny rozwój projektu Szkoła Dialogu oraz zapoznać się z rezultatami pracy uczniów z 42 szkół na terenie całej Polski. Wydarzenie uświetniły przemówienia: Bogdana Borusewicz, Wicemarszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Marka Michalaka, Rzecznika Praw Dziecka, Anny Azari, Ambasadora Izraela w Polsce, Michaela Schudricha, Naczelnego Rabina Polski, Włodzimierza Paszyńskiego, Zastępcy Prezydenta m. st. Warszawy oraz Henryka Wujca, Przewodniczącego Rady Forum Dialogu.

Gala odbyła się w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z funduszy EOG przy wsparciu Miasta Stołecznego Warszawy, the Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) i Friends of the Forum.

W 2016 roku Forum zorganizowało wycieczkę studyjną dla laureatów konkursu na najlepszy projekt upamiętniający lokalną społeczność żydowską zrealizowany w ramach programu Szkoła Dialogu w 2015 roku. W dniach 23-25 maja 2016 roku miała miejsce wycieczka dla uczniów z II Liceum Ogólnokształcącego im. Janusza Korczaka w Wieluniu. Podczas wyjazdu uczniowie z Wielunia wzięli udział w całodniowym zwiedzaniu Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince. Podczas pobytu w Warszawie licealiści między innymi uczestniczyli w zwiedzaniu oraz warsztatach w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i Ośrodku Dokumentacji i Badań – Korczakianum. Podczas wizyty w synagodze spotkali się z Rabinem Stasem Wojciechowiczem ze społeczności postępowej Ec Chaim, z którym rozmawiali o współczesnym życiu żydowskim. Edukatorka z Żydowskiego Instytutu Historycznego oprowadziła ich śladami Janusza Korczaka oraz zwiedzili – poprzez grę terenową – cmentarz żydowski na Okopowej.

Letnia Szkoła Dialogu

W 2016 roku Forum Dialogu zorganizowało drugą edycję Letniej Szkoły Dialogu. Jest to wakacyjne tygodniowe seminarium wyjazdowe dla grupy wyróżniających się absolwentów Szkoły Dialogu z całej Polski. Po tygodniu intensywnych warsztatów, wykładów i wizyt studyjnych, uczestnicy wracają do swoich miejscowości z pogłębioną wiedzą i zrozumieniem złożonej historii relacji polsko-żydowskich. Stają się Młodzieżowymi Liderami Dialogu, tworząc jednocześnie grupę, która inspiruje się i wspiera. W Forum Dialogu uważamy, że Letnia Szkoła Dialogu kształtuje przyszłe elity i ich wrażliwość na polsko-żydowskie tematy.

W dniach 25 czerwca – 2 lipca 18 absolwentów i absolwentek Szkoły Dialogu wzięło udział w drugiej edycji Letniej Szkoły Dialogu. Pobyt uczestników w Warszawie rozpoczął się zwiedzaniem Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, a następnie uczestnicy spotkali się z przedstawicielami Centrum Społeczności Żydowskiej- JCC Warszawa, członkami klubu sportowego Makabi, Hillel Warsaw oraz harcerzami z Hashomer Hacair Ken Warszawa. Podczas zwiedzania cmentarza żydowskiego zostali oprowadzeni przez Jacka Dehnela, poetę i prozaika, twórcę Ochotniczego Hufca Porządkowania Cmentarza Żydowskiego w Warszawie. Młodzież miała okazję porozmawiać z Naczelnym Rabinem Polski Michaeliem Schudrichem, a także spotkać się z uczestnikami amerykańskiego programu „Classroom Without Borders”. Uczestnicy Letniej Szkoły Dialogu mieli również wyjątkową sposobność poznać Howarda Chandlera, Ocalałego ze Starachowic. Kolejnym punktem programu była wizyta w Żydowskim Instytucie Historycznym oraz Muzeum Walki i Męczeństwa w Treblince.

Podczas drugiej części programu, która odbywała się w ośrodku w Wildze uczniowie uczestniczyli w wielu interdyscyplinarnych warsztatach dotyczących takich obszarów jak street art., współczesny Izrael, muzyka żydowska, formy upamiętnienia oraz rozwijali swoje umiejętności lidarskie.

W dniach 9 – 11 grudnia 2016 r. dwudziestopięcioosobowa grupa absolwentów pierwszej i drugiej Letniej Szkoły Dialogu spotkała się w Warszawie, by uczestniczyć w warsztatach dotyczących postaw zmierzających do poprawy kondycji świata oraz walki z mową nienawiści. Zajęcia dotyczące tematyki tzw. „światozmieniaczy” (osób podejmujących działania w celu poprawy sytuacji na świecie) zostały przeprowadzone w formie gry planszowej, podczas której uczestnicy mogli zapoznać się z inspirującymi historiami osób z całego świata oraz z ideami przedsiębiorczości społecznej. W ramach warsztatów dotyczących mowy nienawiści uczestnicy podzieleni na grupy, wzięli udział w warsztatach tematycznych: dziennikarskich z Dawidem Gospodarkiem, filmowych z Filipem Luftem, teatralnych z Agnieszką Szymańską, oraz radiowych z Marcinem Gutowskim. Pod opieką ekspertów opracowywali niezależne projekty (teatralny, dziennikarski, radiowy i filmowy) przeciwdziałające mowie nienawiści, wykluczeniu społecznemu i działaniom antysemickim. Drugiego dnia warsztatów grupa podążyła szlakiem warszawskich murali z Beatą Chomąrowską, prezeską Stowarzyszenia Stacja Muranów. Warsztatowy weekend był okazją dla młodych uczestników do przekonania się jak ważna jest nieszablona praca nad pamięcią i dialogiem przeciwko dyskryminacji i ksenofobii.

Projekt współfinansowany był ze środków finansowych otrzymanych z the Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference) oraz Ambasady USA w Warszawie.

Szkolenia trenerów

Szkoła Dialogu nie byłaby możliwa, gdyby nie trenerzy Forum Dialogu, którzy docierają z nią w różne zakątki Polski. To od nich w dużej mierze zależy sukces programu, dlatego trenerzy Forum przechodzą cykl szkoleń dotyczących zarówno podstawowych umiejętności psychologicznych koniecznych w pracy z grupą, jak i specyfiki prowadzonych przez Forum zajęć. Trenerzy uczestniczą także w zajęciach dotyczących stosunków polsko-żydowskich, takich jak: dyskusje, projekcje filmów, wykłady. W 2016 roku odbyły się dwa zjazdy podczas, których prowadzone były zajęcia warsztatowe.

W dniach 19 -20 marca 2016 roku odbyło się szkolenie dla 16 aktywnych trenerów Forum Dialogu prowadzących warsztaty w 2015 i 2016 roku. Podczas wyjazdu trenerzy doskonalili swój warsztat trenerski, skupiając się na sposobach radzenia sobie z mową nienawiści oraz odbyli krótki kurs fotograficzny. Warsztaty zostały także wykorzystane do omówienia wniosków płynących z prowadzonych w ciągu roku rozmów ewaluacyjnych z trenerami. Podczas spotkania osobny panel został poświęcony poszerzonej ewaluacji form komunikacji pomiędzy trenerami, a biurem Forum Dialogu.

W dniach 26 - 30 maja 2016 roku odbyło się szkolenie dla nowych trenerów Forum, w którym wzięło udział 5 osób. Podczas szkolenia odbyło się wprowadzenie do specyfiki prowadzenia warsztatów Szkoły Dialogu, które przygotowało uczestników do współprowadzenia przy wsparciu doświadczonych trenerów zajęć z młodzieżą w ramach Szkoły Dialogu. Przyszli trenerzy Forum Dialogu doskonalili również swój warsztat trenerski poszerzając wiedzę na temat edukacji nieformalnej i wybranych narzędzi trenerskich oraz rozwijali swoje kompetencje interpersonalne.

Projekt szkoleń w 2016 roku współfinansowany był ze środków Friends of the Forum.

Polsko-Żydowski Program Wymiany

W 2016 roku miały miejsce dwie wizyty studyjne organizowane w ramach Polsko-Żydowskiego Programu Wymiany, wspólnego programu Forum Dialogu oraz American Jewish Committee, realizowanego razem z Ambasadą RP w Waszyngtonie przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP od 1996 roku.

W dniach 3-10 kwietnia delegacja 9 liderów z Polski udała się z wizytą do USA – Waszyngtonu, Chicago i Nowego Jorku. Grupa zwiedziła m.in. U.S. Holocaust Memorial Museum oraz spotkała się z Ambasadorem RP w USA, Ryszardem Schnepfem, przedstawicielem Departamentu Stanu ds. Sankcji Politycznych, Ambasadorem Danielem Friedem jak również przedstawicielami American Jewish Committee. Wizyta pozwoliła uczestnikom wejrzeć w życie amerykańskiej społeczności żydowskiej, zobaczyć w jaki sposób organizacje żydowskie wpisują się w panoramę społeczeństwa obywatelskiego oraz poznać nowe spojrzenie na polsko-żydowski dialog.

Z kolei w dniach 26 czerwca - 3 lipca 2016 roku przyjechała do Polski delegacja 12 przedstawicieli American Jewish Committee, reprezentujących oddziały tej organizacji między innymi z Nowego Jorku, New Jersey, Bostonu, Atlanty oraz San Francisco. Podczas tygodniowego pobytu w Polsce goście wzięli udział w szeregu spotkań poświęconych stosunkom polsko-żydowskim. Grupa spotkała się m.in. z Ambasadorem Izraela w Polsce, Anną Azari oraz Ambasadorem USA Paulem Jonesem. W trakcie programu uczestnicy mieli okazję zobaczyć Warszawę, Lublin, Markową, Łańcut i Kraków, a także odwiedzić miejsca pamięci w Bełżcu i Oświęcimiu. Udział w programie umożliwił uczestnikom poznanie przeszłości i teraźniejszości relacji polsko-żydowskich oraz współczesnej Polski.

Wizyty liderów społeczności żydowskiej w Polsce

W 2016 roku Forum zorganizowało 4 pobyty studyjne (5-12 września, 18-25 września, 13-20 listopada, 5-12 grudnia), realizowanych w ramach grantów przyznanych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP na realizację zadania „Współpraca w dziedzinie dyplomacji publicznej 2016” (1 wizyta) oraz Senatu RP na realizację zadania w zakresie opieki nad Polonią i Polakami za granicą w 2016 roku (3 wizyty). W wizytach łącznie udział wzięło 33 przedstawiciele najbardziej wpływowych środowisk żydowskich ze Stanów Zjednoczonych, Kanady oraz Izraela. Wśród zaproszonych gości znaleźli się m.in. główny rabin synagogi Emanu-El w Providence, zastępca dyrektora ds. bioetyki Żydowskiego Seminarium Teologicznego w Nowym Jorku, emerytowany profesor Centennial College, przedstawiciele kongregacji Beth Radom w Toronto.

Program umożliwił zaproszonym do udziału liderom poznanie współczesnej Polski, jej historii oraz szerokiego spektrum działań podejmowanych na rzecz dialogu polsko-żydowskiego w naszym kraju, jak również wzmocnienie poczucia więzi z krajem pochodzenia przodków w przypadku uczestników o polskich korzeniach. W trakcie wizyty uczestnicy mieli okazję spotkać się z osobistościami życia publicznego, politycznego, kulturalnego oraz akademickiego dzięki którym pogłębili swoją wiedzę na temat historii polsko-żydowskiej oraz zmian, które zachodzą w Polsce od ponad dwudziestu pięciu lat.

W ramach swojego pobytu w Polsce, delegacje zwiedziły Warszawę, Oświęcim oraz Kraków, odwiedzając miejsca pamięci oraz te związane z polsko-żydowską historią. Ważnym punktem pobytów studyjnych były spotkania z uczniami w miejscowościach, gdzie realizowany był program edukacyjny Forum – Szkoła Dialogu. Uczestnicy wizyt mieli również okazję do spotkania z uczestnikami realizowanego przez Forum Dialogu programu Liderzy Dialogu, podczas kolacji szabatowych, którym towarzyszyło zwiedzanie miejscowości, w których działają lokalni liderzy. Spotkania te stały się dla uczestników szansą na zapoznanie się z lokalnymi inicjatywami na rzecz upamiętniania dziedzictwa żydowskiego w Polsce.

Współpraca z Facing History and Ourselves

W ramach kontynuacji podjętych w poprzednich latach działań, w dniach 18-25 lipca 2016 roku, z wizytą do Polski przyjechało 12 żydowskich edukatorów ze Stanów Zjednoczonych realizujących program edukacyjny organizacji Facing History and Ourselves.

Celem projektu zrealizowanego przez Forum Dialogu wspólnie z Ambasadą Rzeczypospolitej Polskiej w Waszyngtonie przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP było przede wszystkim pokazanie uczestnikom bogactwa wspólnej polsko-żydowskiej historii, współczesnej Polski oraz prezentacja zmian, jakie zaszły w relacjach polsko-żydowskich po upadku komunizmu.

Aby przybliżyć grupie współczesną Polskę i wspólne polsko-żydowskie dziedzictwo uczestnicy programu spotkali się z wieloma znawcami tej tematyki, jak również z przedstawicielami społeczności żydowskiej w Polsce. Istotnymi elementami programu było spotkanie z prof. Barbarą Kirshenblatt-Gimblett, dyrektorką programową wystawy głównej Muzeum POLIN, z dziennikarzem Konstantym Gebertem oraz z rabinem progresywnej kongregacji Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie Stasem Wojciechowiczem. Oprócz udziału w wykładach uczestnicy wizyty zwiedzili miejsca związane z polsko-żydowską historią Warszawy, Lublina, teren Państwowego Muzeum na Majdanku oraz Muzeum Polaków Ratujących Żydów Podczas II Wojny Światowej im. Rodziny Ulmów w Markowej. Znaczące wrażenie na uczestnikach wywarła wizyta w II Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Konopnickiej w Zamościu, legitymującym się tytułem Szkoły Dialogu, podczas której edukatorzy zostali oprowadzeni przez uczniów śladami przedwojennej żydowskiej społeczności w Zamościu. Dla wielu uczestników jednym z najistotniejszych wydarzeń był udział w kolacji szabatowej w Szczebrzeszynie razem z mieszkającymi w okolicy Liderami Dialogu oraz absolwentami programu Szkoła Dialogu.

W tym roku po raz pierwszy w ramach współpracy z Forum Dialogu z Facing History and Ourselves trzy członkinie zespołu Forum Dialogu wzięły udział w Letnich Seminariach Facing History and Ourselves pt. „Holocaust and Human Behavior” w siedzibie organizacji w Brooklinie oraz w Nowym Jorku. Szkolenie stanowiło okazję do poznania bliżej metod stosowanych przez Facing History and Ourselves w działaniach edukacyjnych oraz możliwości wykorzystania ich w pracy edukacyjnej Forum Dialogu.

Zarówno w ramach Polsko-Żydowskiego Programu Wymiany, wizyt studyjnych liderów społeczności żydowskiej w Polsce jak i pobytu nauczycieli z organizacji Facing History and Ourselves, uczestnicy mieli szansę wyrobić sobie własną opinię na temat stosunków polsko-żydowskich, często różną od początkowych wyobrażeń. Projekty te dały okazję do przełamania, nierzadko utrudniających te relacje, negatywnych stereotypów na temat naszego kraju oraz posłużyły budowaniu wzajemnego szacunku i zaufania.

Program Liderzy Dialogu

W 2016 roku Forum Dialogu kontynuowało projekt Liderzy Dialogu, zainicjowany w 2013 roku, skierowany do lokalnych aktywistów zaangażowanych w dialog polsko-żydowski, walkę z antysemityzmem, edukację o historii i kulturze żydowskiej oraz zajmujących się ochroną dziedzictwa żydowskiego w swoich miejscowościach. Grupa Liderów Dialogu skupia zarówno osoby mające doświadczenie w realizacji projektów w tych obszarach, jak i początkujących działaczy. Celem projektu jest stworzenie przestrzeni wymiany doświadczeń, zdobywania nowej wiedzy i umiejętności dla osób zajmujących się dialogiem polsko-żydowskim. W ramach programu w 2016 roku zorganizowano dwie konferencje Liderów Dialogu.

W dniach 15-17 kwietnia odbyła się IV Ogólnopolska Konferencja Liderów Dialogu w której udział wzięło 50 lokalnych liderów, wśród których byli nauczyciele, przedstawiciele organizacji pozarządowych, radni samorządów, lokalni historycy, archiwiści, pracownicy instytucji kultury oraz miejsc pamięci. W ramach konferencji zaproszeni goście uczestniczyli w warsztatach dotyczących jednego z pięciu obszarów tematycznych: działań edukacyjnych, opieki nad cmentarzami, działań lokalnych, działań w zakresie lokalnej historii, różnych form upamiętniania. Oprócz pracy warsztatowej uczestnicy spotkali się m.in. z Naczelnym Rabinem Polski Michaeliem Schudrichem i z prof. Janem Tomaszem Grossem. Uczestniczyli również w panelu dyskusyjnym dotyczącym współpracy działaczy lokalnych z samorządami, wraz z Jackiem Kozłowskim - byłym Wojewodą Mazowieckim, Barbarą Imiołczyk - była Przewodniczącą Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej Sejmu RP, oraz Jarosławem Zatorskim - byłym burmistrzem Chmielnika. Konferencję podsumowała sesja z gościem specjalnym, Adamem Bodnarem Rzecznikiem Praw Obywatelskich.

Na zakończenie konferencji uczestnicy mogli wziąć udział w jednej z trzech zaproponowanych wycieczek: po Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, wystawie wycinanek żydowskich w Muzeum Etnograficznym lub w spacerze po żydowskiej Pradze. W dniach 30 września - 2 października odbyła się II Lokalna Konferencja Liderów Dialogu w Zduńskiej Woli. Trasa objazdu naukowo - krajoznawczego obejmowała też Wartę, Chełmno, Szadek, Łask i Łódź. Spotkanie miało na celu przedstawienie przez Liderów Dialogu będących gospodarzami konferencji - Kamili Klauzińskiej (judaistki, etnolożki, genealożki) i Tomasza Polkowskiego (dyrektora Muzeum w Zduńskiej Woli) - na czym polega ich codzienna praca na rzecz dialogu polsko-żydowskiego i upamiętniania żydowskiej historii. Dzięki temu stworzona została przestrzeń do wymiany doświadczeń i inspiracji. W Konferencji wzięło udział 19 lokalnych aktywistów z różnych miejscowości z całej Polski.

Projekt był współfinansowany ze środków finansowych otrzymanych z the Conference on Jewish Material Claims Against Germany (Claims Conference), Friends of the Forum oraz ze źródeł prywatnych.

Współpraca z Jewish Museum of Australia w Melbourne

10

W 2016 roku Forum Dialogu zostało zaproszone przez Jewish Museum of Australia w Melbourne do udziału w pionierskiej wystawie „Can we talk about Poland”, którą można było oglądać w Melbourne od 6 marca do 31 lipca. Wystawa prezentowała zdjęcia autorstwa Arnolda Zable i Lindsay Goldberg, będące świadectwem ich podróży do Polski. Drugą część wystawy stanowiła prezentacja współczesnych instytucji życia żydowskiego w Polsce oraz organizacji zajmujących się dialogiem polsko-żydowskim. Celem wystawy było zwiększenie wiedzy o sytuacji społeczności żydowskiej w Polsce po okresie drugiej wojny światowej. Na wystawie można było dowiedzieć się o programach Forum Dialogu, a także zobaczyć mapę, przedstawiającą obraz dialogu polsko-żydowskiego, z zaznaczonymi na niej ponad 160 miejscowościami, w których zostały zrealizowane warsztaty Szkoły Dialogu dla młodzieży.

Pozostałe działania

Przez cały rok w ramach działalności Forum Dialogu organizowane są liczne spotkania z przedstawicielami społeczności żydowskiej z całego świata, przedstawicielami władz publicznych, środowisk opiniotwórczych oraz wyjazdy zaproszonych gości do miejscowości, w których realizowane były warsztaty Szkoły Dialogu oraz w których działają uczestnicy realizowanego przez Forum Dialogu programu Liderzy Dialogu. Celem organizowanych spotkań jest szerzenie wiedzy o historii stosunków polsko-żydowskich i ich przemianie w ostatnich czasach oraz o różnorodności działań podejmowanych na tym polu szczególnie poza dużymi ośrodkami miejskimi.

W 2016 roku Forum Dialogu zorganizowało 6 spotkań uczniów biorących udział w projekcie Szkoła Dialogu z przedstawicielami społeczności żydowskiej, potomkami Żydów z polskich miejscowości, przedstawicielami władz publicznych oraz przedstawicielami środowisk opiniotwórczych. Zaproszeni goście odwiedzili szkoły w Mińsku Mazowieckim, Radomiu, Sosnowcu, Suchedniowie oraz Włocławku. Podczas zorganizowanych wizyt odbywały się warsztaty integracyjne oraz prowadzone przez młodzież spacer po miejscach związanych z lokalnym dziedzictwem żydowskim. Spotkania stanowiły okazję do otwartej rozmowy i przełamania wzajemnych stereotypów. Wiedza oraz zaangażowanie młodych ludzi w upamiętnianie przedwojennej historii miejscowych Żydów wywarła ogromne wrażenie na zaproszonych gościach.

17 lutego 2016 r. uczniowie liceum im. Abrahama Heschela w Nowym Jorku wraz z uczniami VI L.O. im. Juliusza Słowackiego w Kielcach odwiedzili uczestników programu Szkoła Dialogu w gimnazjum im. Stanisława Staszica w Suchedniowie. Po warsztatach integrujących, które były okazją dla grup do poznania się nawzajem wszyscy udali się na spacer przybliżający zaproszonym gościom historię suchedniowskich Żydów.

W kwietniu miały miejsce w Radomiu dwa ważne spotkania. 19 kwietnia uczniowie Liceum Mikołaja Kopernika w Radomiu, uczestnicy programu Szkoła Dialogu, zabrali Rzecznika Praw Obywatelskich, Adama Bodnara, na wycieczkę śladami żydowskiej społeczności swojego miasta, pokazując mu m.in. miejsce, gdzie kiedyś stała synagoga, a także Pomnik Żydowskich Mieszkańców Radomia. Spotkanie to było okazją dla licealistów do pokazania efektów swojej pracy i zaangażowania w program Szkoły Dialogu, oraz podzielenia się zdobytą wiedzą. Podczas spaceru uczniom towarzyszyły nauczycielki liceum, Ewa Kutyła i Agnieszka Brzeska-Pajak uczestniczące w naszym programie Liderzy Dialogu.

22 kwietnia po raz pierwszy od dziesięcioleci odbyła się w Radomiu kolacja sederowa, w ramach Festiwalu Kultury Żydowskiej „Ślad”. Przed kolacją radomscy licealiści z I Liceum im. Kopernika biorącego udział w programie Szkoła Dialogu zabrali na wycieczkę śladami Żydów z Radomia gości ze Stanów Zjednoczonych, którzy przyjechali wziąć udział w wieczornej uroczystości. Międzyreligijny Seder był efektem współpracy przedstawicielek związanej z Forum Dialogu amerykańskiej organizacji Friends of the Forum, których rodziny pochodzą z Radomia, oraz Zbigniewa Wieczorka,

jednego z uczestników realizowanego przez Forum Dialogu programu Liderzy Dialogu. Organizatorzy Sederu spotkali się po raz pierwszy dzięki Forum Dialogu w 2015 roku podczas wizyty studyjnej Friends of the Forum w Polsce.

W maju Forum Dialogu zorganizowało spotkanie polskich absolwentów Polsko-Żydowskiego Programu Wymiany oraz Przyjaciół Forum z uczniami Gimnazjum Miejskiego nr 2 im. Jana Pawła II w Mińsku Mazowieckim. Podczas spotkania odbyły się warsztaty zapoznawcze oraz zorganizowany przez uczniów spacer szlakiem żydowskiej społeczności miasta.

29 czerwca grupa z Jewish Museum of Australia odwiedziła uczestników wiosennej edycji Szkoły Dialogu w Sosnowcu z Gimnazjum nr 16 im. Marii Konopnickiej. Po spotkaniu w szkole uczniowie oprowadzili gości śladami sosnowieckich Żydów. Orowadzanie uczniów było uzupełnione wspomnieniami z dzieciństwa jednego z gości urodzonego w Sosnowcu, któremu udało się podczas drugiej wojny światowej uciec z sosnowieckiego getta.

3 listopada Adam Bodnar, Rzecznik Praw Obywatelskich, spotkał się z uczniami Zespołu Szkół Samochodowych we Włocławku, w którym realizowany był program Szkoła Dialogu, aby rozmawiać o dialogu i tolerancji. Podczas spotkania odbyła się prezentacja uczniów i nauczycieli dająca wgląd w zakres podejmowanych w szkole działań, w tym tych które stanowiły kontynuację zrealizowanych warsztatów Szkoły Dialogu. Po tym, jak w 2014 r. włocławska szkoła dołączyła do programu Szkoła Dialogu, a przygotowany przez uczniów projekt zdobył II miejsce na Gali Szkoły Dialogu 2014, młodzież nie ustaje w podejmowaniu działań na rzecz upamiętniania lokalnej społeczności żydowskiej i promowania wielokulturowego dialogu, np. założyli Klub Szkoły Dialogu, gościli w murach szkoły grupę z Izraela, a w czerwcu 2016 r. wygrali konkurs „Pamięć dla Przyszłości”. Po wysłuchaniu prezentacji Rzecznik opowiedział uczniom o zakresie obowiązków na jego stanowisku, jak również wysłuchał opinii uczniów o łamaniu praw obywatelskich, z którymi spotykają się oni na co dzień. Spotkanie z Rzecznikiem Praw Obywatelskich było wspianą okazją dla uczniów do zaprezentowania efektów swojej pracy.

Oprócz spotkań z uczestnikami programu Szkoła Dialogu, Forum Dialogu zorganizowało spotkanie z uczestnikiem realizowanego przez Forum od 2013 roku programu Liderzy Dialogu. 12 marca Rzecznik Praw Obywatelskich Adam Bodnar odwiedził Muzeum Historyczne Miasta Ulanowa, prowadzone przez Janusza Dąbka i w istotnej mierze poświęcone ulanowskiej społeczności żydowskiej.

W ramach realizowanych spotkań z przedstawicielami społeczności żydowskiej z całego świata w 2016 roku przedstawiciele Forum Dialogu przybliżali zagranicznym odbiorcom historię stosunków polsko-żydowskich i ich przemianę w ostatnich czasach. Przedstawiali również możliwe formy ich kształtowania zmierzające do polepszenia relacji opierając się między innymi na przykładach działań lokalnych, realizowanych w szczególności poza dużymi ośrodkami miejskimi. W 2016 roku w Warszawie odbył się szereg spotkań pracowników Forum Dialogu z przedstawicielami zagranicznych

i międzynarodowych organizacji i instytucji, reprezentującymi między innymi: Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE, synagogę Oak Park w stanie Illinois w USA, studenckiej organizacji Hillel z Uniwersytetu Northwestern w USA, Yeshiva University High School for Boys z Nowego Jorku, French Union of Jewish Students, Marsz Żywych z Miami, izraelską Akademię Oranim, Uniwersytet Wisconsin oraz Hebrew College w Massachusetts w USA.

W tym samym roku odbyło się kilkanaście spotkań z przedstawicielami społeczności żydowskiej, które miały miejsce w Stanach Zjednoczonych oraz Kanadzie. Podczas tygodniowego pobytu w Stanach Zjednoczonych (16-23 stycznia 2016) Prezes Forum Dialogu Andrzej Folwarczyński spotkał się z licznymi przedstawicielami społeczności żydowskiej biorąc udział m.in. w spotkaniu organizowanym przez Milwaukee Jewish Federation. Na przełomie kwietnia i maja Prezes Forum Dialogu oraz Dyrektorka ds. relacji międzynarodowych spotykali się z przedstawicielami społeczności żydowskiej oraz organizacji Friends of the Forum w Stanach Zjednoczonych jak również z przedstawicielami organizacji Beth Radom Synagogue w Toronto w Kanadzie.